

I

WE MERKTEN HET NIET METEEN. WE VOELDEN HET NIET.

We waren ons in het begin niet bewust van de extra tijd die uit de gladde rand van de dagen stulpte, als een tumor die doorgroeit onder de huid.

We hadden toentertijd meer aandacht voor het weer en de oorlogen. We waren niet geïnteresseerd in de omwenteling van de aarde. Er bleven maar bommen ontploffen in de straten van verre landen. Orkanen kwamen en gingen. De zomer liep ten einde. Er begon een nieuw schooljaar. De klokken tikten zoals altijd. Seconden regen zich aaneen tot minuten. Minuten groeiden uit tot uren. En er was niets wat erop wees dat ook die uren zich niet bleven bundelen tot dagen van dezelfde vaste lengte die de mensheid altijd had gekend.

Maar er waren mensen die later zouden beweren dat ze de ramp toch eerder hadden onderkend dan wij. Dat waren degenen die 's nachts werkten, de ploegen die vakken vulden en schepen laadden, de chauffeurs van grote vrachtwagens of zij die kampten met problemen: de slapelozen, de piekeraars en de zieken. Die mensen waren eraan gewend om de nacht uit te zitten. Met bloeddorlopen ogen bespeurden sommigen dat het duister iets langer bleef hangen op de ochtenden voorafgaande aan het nieuws, maar ze vatten het allemaal abusievelijk op als de verkeerde inschatting van een eenzame, gekwelde ziel.

Op 6 oktober maakten de experts het bekend. Dat was natuurlijk de dag die we ons allemaal herinneren. Er was een verandering opgetre-

den, zeiden ze, een vertraging, en zo noemden we het vanaf dat moment: *de vertraging*.

‘We kunnen niet zeggen of deze trend zich zal voortzetten,’ zei een verlegen, bebaarde wetenschapper op een in haast georganiseerde persconferentie, die inmiddels berucht is geworden. Hij schraapte zijn keel en slikte. Camera’s flitsten in zijn ogen. Toen kwam het moment dat daarna zo vaak is herhaald dat de specifieke manier van spreken van die wetenschapper – de stemdalingen en de pauzes en die licht middenwesterse tongval – voor altijd gekoppeld zou worden aan het nieuws zelf. Hij vervolgde: ‘Maar we vermoeden van wél.’

Onze dagen waren zesenvijftig minuten langer geworden.

In het begin stonden er mensen op straathoeken te schreeuwen over het einde van de wereld. Op school kwamen therapeuten met ons praten. Ik weet nog dat ik Mr Valencia zijn garage naast ons zag volstouwen met grote hoeveelheden ingeblikt voedsel en flessen water, alsof hij zich voorbereidde, zo lijkt het nu, op een veel minder ingrijpende ramp.

De winkels waren al snel leeg, de schappen afgekloven als kippenbotjes.

Het verkeer op de snelwegen stond meteen vast. Zodra de mensen het nieuws hadden gehoord, wilden ze vertrekken. Hele gezinnen pers-ten zich in minibuses en staken de staatsgrenzen over. Ze schoten alle kanten op, als kleine beestjes waar plotseling een lamp op werd gericht.

Maar er was natuurlijk geen plek op aarde waar ze heen konden.

HET NIEUWS WERD BEKEND OP EEN ZATERDAG.

In ons huis was de verandering in ieder geval onopgemerkt gebleven. We sliepen nog toen de zon die morgen opkwam, en daarom merkten we niets vreemds aan het tijdstip waarop hij verscheen. Die laatste paar uur voor we over de vertraging hoorden, zitten nog altijd in mijn geheugen – zelfs na al die jaren – alsof ze achter glas zijn opgesloten.

Mijn vriendin Hanna was de avond daarvoor blijven slapen en we hadden in slaapzakken op de grond van de woonkamer gekampeerd, waar we al wel honderd andere nachten naast elkaar hadden geslapen. We werden wakker van het gezoem van elektrische grasmaaimachines en het geblaf van honden, van het zachte gepiep van de trampoline waar de tweeling van de burensprong op sprong. Over een uur zouden we allebei een blauw voetbaltenue aanhebben – haar in een staart, zonnebrandcrème op, noppen die klikten op de tegels.

‘Ik heb vannacht zo idioot gedroomd,’ zei Hanna. Ze lag op haar buik, haar hoofd steunend op een elleboog, haar lange, blonde haar in een verwarde bos achter haar oren. Ze was op een mooie manier mager, zoals ik ook wilde zijn.

‘Je droomt altijd idioot,’ zei ik.

Ze ritste haar slaapzak open en ging rechtop zitten, drukte haar knieën tegen haar borst. Aan haar smalle pols tinkelde een armband vol bedeltjes. Onder meer: de helft van een bronzen hartje, waarvan de andere helft van mij was.

‘In die droom was ik thuis, maar het was mijn huis niet,’ ging ze door. ‘Ik was bij mijn moeder, maar ze was mijn moeder niet. Mijn zussen waren niet mijn zussen.’

‘Ik herinner me bijna nooit wat ik heb gedroomd,’ zei ik, en toen stond ik op om de katten uit de garage te laten.

Mijn ouders deden die ochtend wat ze in mijn herinnering elke ochtend deden: de krant lezen aan de eetkamertafel. Ik zie ze daar nog zitten: mijn moeder in haar groene badjas, met nat haar, die snel de pagina’s scande, terwijl mijn vader, volledig gekleed, alle artikelen las, allemaal weerspiegeld in de dikke glazen van zijn bril, in de volgorde waarin ze gedrukt waren.

Mijn vader zou de krant van die dag nog een hele tijd daarna bewaren – goed opgeborgen, als een erfstuk, netjes opgevouwen naast de krant van de dag waarop ik was geboren. De pagina’s van die zaterdagkrant, gedrukt vóór het nieuws bekend was gemaakt, doen verslag van een stijging van de huizenprijzen in de stad, de verdere afkalving van diverse stranden in de buurt en plannen voor een nieuw viaduct over de snelweg. Die week was een plaatselijke surfer aangevallen door een grote, witte haai; agenten van de grenspolitie hadden anderhalve meter onder de grens tussen de vs en Mexico een vijf kilometer lange tunnel ontdekt waardoor drugs werden gesmokkeld en het lichaam van een jong meisje, dat al tijden werd vermist, was aangetroffen onder een stapel witte rotsblokken in de grote, lege woestijn ten oosten van ons. De tijden waarop de zon die dag op- en onderging, staan in een grafiekje op de achterpagina, voorspellingen die vanzelfsprekend niet uitkwamen.

Een halfuur voor we het nieuws hoorden, ging mijn moeder even bagels halen.

Ik geloof dat de katten de verandering aanvoelden voor wij het merkten. Het waren allebei siamezen, maar van een verschillende soort. Chloe was sloom, pluizig en lief. Tony was in alles haar tegendeel: een oud, angstig wezentje, waarschijnlijk psychisch gestoord, een kat die zijn eigen vacht er in plukken uittrok en door het hele huis hoopjes haar achterliet die doelloos rondwarrelden.

In die laatste minuten, terwijl ik brokjes in hun bakjes schudde, begonnen de oren van beide katten opgewonden in de richting van de

voortuin te draaien. Misschien voelden ze het op een of andere manier, een verandering in de lucht. Ze herkenden allebei het geluid van mijn moeders Volvo die het pad op kwam, maar ik vroeg me later af of ze ook het ongebruikelijk snelle draaien van de wielen hadden gehoord toen ze haastig de auto parkeerde, of de paniek in het gekraak van de handrem die ze met een ruk aantrok.

Algauw merkte zelfs ik hoezeer mijn moeder van haar stuk was: aan het harde gestamp van haar voeten op de veranda, het verwarde gekletter van haar sleutels tegen de deur – ze had tussen de bagelwinkel en ons huis die eerste nieuwsberichten, die nu berucht zijn, op de autoradio gehoord.

‘Zet meteen de tv aan,’ zei ze. Ze zweette en was buiten adem. Ze liet haar sleutels in het slot zitten, waar ze de hele dag bleven bengelen. ‘Er is iets godsgruwelijks aan het gebeuren.’

We waren gewend aan mijn moeders manier van spreken. Ze gebruikte grote woorden. Ze blufte. Ze overdreef en blies op. ‘Godsgruwelijk’ kon van alles betekenen. Het was een woord als een ruim net dat wel duizend mogelijkheden kon bevatten, waarvan de meeste goedaardig waren: warme dagen en verkeersopstoppingen, lekkende buizen en lange rijen. Zelfs sigarettenrook, als die te dicht naar haar toe zweefde, kon ‘werkelijk godsgruwelijk’ zijn.

We reageerden niet meteen. Mijn vader, in zijn gele, dunner wordende Padres-T-shirt, bleef op zijn plek aan tafel zitten, met één hand om zijn koffiekopje en de andere in zijn nek, terwijl hij een artikel in het economiekatern uitlas. Ik maakte de zak met bagels alvast open en liet het papier onder mijn vingers kraken. Zelfs Hanna kende mijn moeder goed genoeg om gewoon door te gaan met wat ze aan het doen was – de smeerkaas zoeken op de onderste plank van de koelkast.

‘Kijken jullie?’ vroeg mijn moeder. We keken niet.

Mijn moeder was vroeger actrice geweest. Haar oude commercials – voornamelijk voor haarverzorging en keukenaccessoires – lagen in een stoffig stapeltje zwarte videobanden dat naast de televisie stond. Mensen zeiden voortdurend tegen me hoe mooi ze was toen ze jong was, en dat kon ik nog zien aan haar zuivere huid en haar hoge jukbeenderen,

maar ze was met de jaren dikker geworden. Nu gaf ze op een middelbare school één uur les in theaterwetenschappen en vier uur geschiedenis. We woonden op honderdvijftig kilometer van Hollywood.

Ze stond op onze slaapzakken, een halve meter bij de televisie vandaan. Als ik er nu aan denk, stel ik me haar voor met één hand voor haar mond, zoals ze altijd deed als ze zich zorgen maakte, maar op dat moment geneerde ik me alleen voor het feit dat ze met de zwarte wafelzolen van haar hardloopschoenen op Hanna's slaapzak stond, terwijl die van fijn katoen was, roze met stipjes, en niet bestemd voor de ontberingen van het kamperen, maar uitsluitend voor de luxueuze vloerbedekking van verwarmde huizen.

'Hebben jullie me gehoord?' vroeg mijn moeder, die zich omdraaide om ons aan te kijken. Ik had mijn mond vol bagel met smeerkaas. Er was een sesamzaadje vast komen te zitten tussen mijn twee voortanden. 'Joel!' schreeuwde ze tegen mijn vader. 'Ik meen het. Dit is afgrijselijk.'

Mijn vader keek op van de krant, maar hij hield zijn wijsvinger nog steeds stevig tegen de pagina gedrukt om te markeren waar hij was gebleven. Hoe hadden we kunnen weten dat de werking van het univesum het vuur van mijn moeders woorden eindelijk recht zou doen?

3

WIJ WAREN CALIFORNIËRS EN DUS GEWEND AAN DE BEWEGINGEN VAN DE aarde. Wij wisten dat de grond kon schuiven en trillen. We zorgden dat er volle batterijen in onze zaklantaarns zaten en er liters water in de kast stonden. We aanvaardden dat er scheuren in onze trottoirs konden komen. Zwembaden klotsten soms alsof het kommen water waren. We waren geoefende onder-de-tafel-kruipers en wisten dat we moesten uitkijken voor rondvliegend glas. Aan het begin van elk schooljaar vulden we allemaal een grote ziplock-zak met etenswaren die niet konden bederven, voor het geval we vanwege een zware aardbeving op school moesten blijven. Maar wij Californiërs waren net zomin voorbereid op deze calamiteit als zij die hun huizen op stabielere grond hadden gebouwd.

Toen we die morgen eindelijk begrepen wat er aan de hand was, renden Hanna en ik naar buiten om de hemel af te speuren naar sporen van bewijs. Maar de hemel was gewoon de hemel – van een normaal wolke-loos blauw. De zon scheen onveranderd. Er stond een vertrouwd briesje van zee en het rook zoals het toen altijd rook, naar gemaaid gras en kamperfoelie en chloor. De eucalyptusbomen wuifden nog als zeemonen in de wind en de zonnethee in de grote glazen fles van mijn moeder zag er bijna donker genoeg uit om gedronken te worden. Achter de schutting in onze tuin gonsde en galmde de snelweg in de verte. De elektrische leidingen zoemden nog steeds. Als we een voetbal in de lucht hadden gegooid, hadden we misschien niet eens gemerkt dat hij iets harder dan vroeger de grond raakte. Ik was elf jaar en woonde in

een buitenwijk. Mijn beste vriendin stond naast me. Ik zag helemaal niets wat verkeerd was of niet klopte.

In de keuken zocht mijn moeder de planken al af naar basisbehoeften. Ze zwaaide kastdeurtjes open en inspecteerde de inhoud van laden.

‘Ik wil alleen controleren waar de noodvoorraden liggen,’ zei ze. ‘We weten niet wat er zal gaan gebeuren.’

‘Ik kan maar beter naar huis gaan,’ zei Hanna, nog steeds in haar paarse pyjama, haar armen om haar smalle middel geslagen. Ze had haar haar niet geborsteld, en zij had haar dat verzorgd moest worden, want het was al sinds de tweede klas niet meer geknipt. Alle mormoonse meisjes die ik kende, hadden om een of andere reden lang haar. Dat van Hanna hing tot bijna op haar middel en liep aan de onderkant taps toe, als een vlam. ‘Mijn moeder gaat waarschijnlijk ook uit haar dak,’ zei ze.

Bij Hanna thuis liepen hopen zusjes rond, maar ik was hier het enige kind, en de kamers leken altijd te stil zonder haar. Ik vond het nooit fijn als ze wegging.

Ik hielp haar met het oprollen van haar slaapzak. Ze pakte haar rugzak.

Als ik geweten had hoeveel tijd er voorbij zou gaan voor we elkaar weer terugzagen, had ik anders afscheid genomen. Maar we zwaaiden alleen, Hanna en ik, en toen reed mijn vader haar naar huis, drie straten verderop.

Er waren geen beelden om op tv te tonen, geen brandende gebouwen of ingestorte bruggen, geen verwrongen metaal of verschroeide aarde, geen huizen die in een afgrond gleden. Er was niemand gewond. Er was niemand dood. Het was in het begin een totaal onzichtbare catastrofe.

Ik denk dat ik daarom eerst niet bang was maar opgewonden. Het was best spannend – een plotselinge sprankeling in het gewone leven, de glans van het onverwachte.

Maar mijn moeder was doodsbang. ‘Hoe is dit nou mogelijk?’ zei ze.

Ze maakte telkens opnieuw de speld in haar haar vast. Dat was mooi en donker, deels dankzij een diepbruine verf.

‘Misschien komt het door een meteor?’ zei ik. We hadden bij na-

tuurkunde het universum bestudeerd, en ik had de stand van de planeten uit mijn hoofd geleerd. Ik kende de namen van de dingen die in de ruimte zweefden. Er waren kometen en zwarte gaten en slierten reusachtige rotsblokken. ‘Of misschien door een kernbom?’

‘Het is geen kernbom,’ zei mijn vader. Ik zag dat zijn kaakspieren zich spanden terwijl hij naar het tv-schermd keek. Hij stond met zijn armen over elkaar geslagen, zijn voeten wijd uiteen. Hij ging niet zitten.

‘We kunnen ons tot op zekere hoogte aanpassen,’ zei een wetenschapper op het scherm. Er zat een microfoontje aan zijn kraag gespeld en een nieuwslezer stelde hem vragen over dreigender mogelijkheden. ‘Maar als de omwenteling van de aarde trager blijft worden – en dit is maar een speculatie – dan kunnen we volgens mij radicale veranderingen in het weer verwachten. Er zullen aardbevingen en tsunami’s komen. Het is mogelijk dat bepaalde planten en dieren massaal uitsterven. De oceanen zouden in de richting van de polen kunnen schuiven.’

Achter ons ritselden onze lamellen in de wind en in de verte zoemde een helikopter; het gegons van de wieken zweefde het huis in.

‘Maar waardoor zou zo iets nou kunnen gebeuren?’ zei mijn moeder.

‘Helen,’ zei mijn vader, ‘ik weet er niet meer van dan jij.’

We vergaten allemaal de voetbalwedstrijd van die dag. Mijn uniform bleef de hele dag opgevouwen in de la liggen. Mijn scheenbeschermers lagen onaangeraakt onder in mijn kast.

Later hoorde ik dat alleen Michaela was komen opdagen, zoals gewoonlijk te laat, met haar voetbalschoenen in haar hand, haar lange haren in de war, haar rode krullen in en uit haar mond vliegend terwijl ze op haar sokken de heuvel naar het veld op rende – om daar geen enkel meisje aan te treffen dat haar spieren stond los te maken, geen enkel blauw shirt dat golfde in de wind, niet één fladderende Franse vlecht, geen enkele ouder of coach op het gras. Geen moeders met zonnekleppen op die ijsthee dronken, geen vaders op slippers langs de zijlijn. Geen koelboxen of strandstoelen of partjes sinaasappel. Op de parkeerplaats boven, moest ze toen gezien hebben, stond geen enkele auto. Alleen de netten hingen er, stilletjes deinend in de doelen, als enige bewijs dat op deze plek ooit de voetbalsport was beoefend.

‘En je weet hoe mijn moeder is,’ zei Michaela dagen later tijdens de